Kinh nghiệm thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo của một số trường đại học ở Hà Nội

ThS LÊ THỊ NINH THUẬN
Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: lethuan119@gmail.com

Nhận ngày 16 tháng 4 năm 2022; chấp nhận đăng tháng 6 năm 2022.

Tóm tắt: *Hệ sinh thái khởi nghiệp sáng tạo quốc gia đang từng bước hoàn thiện, tạo được sự kết nối cộng đồng và toàn xã hội và thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Trong hệ sinh thái đó, các trường đại học đóng vai trò quan trọng để cung ứng, kết nối và thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo. Thời gian qua, một số các trường đại học ở Hà Nội đã đi đầu trong cả nước xây dựng các mô hình hỗ trợ hoạt động khởi nghiệp sáng tạo và đã tạo lập môi trường tốt để nuôi dưỡng, phát triển các ý tưởng khởi nghiệp của sinh viên. Từ những kinh nghiệm đó có thể đề xuất một số giải pháp thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền trong thời gian tới.*
Từ khóa: *khởi nghiệp sáng tạo; kinh nghiệm; trường đại học; thúc đẩy.*

Abstract: *The national innovative startup ecosystem is gradually improving, creating a connection between the community and the whole society and promoting the country's socio-economic development. Within that ecosystem, universities play an important role in providing, connecting, and fostering innovative entrepreneurship. In recent years, a number of universities in Hanoi have been at the forefront in building models to support start-up activities and have created a good environment to nurture and develop students' startup ideas. From these experiences, it is possible to propose some solutions to promote creative start-ups at the Academy of Journalism and Communication in the coming time.*
Keywords: *start-ups; experience; universities; promote.*

1. Trường đại học góp phần hoàn thiện hệ sinh thái khởi nghiệp sáng tạo

Tại Đại hội XIII, Đảng ta đã nhấn mạnh: "đẩy mạnh chuyển đổi số quốc gia, phát triển kinh tế số dựa trên nền tảng khoa học - công nghệ, đổi mới sáng tạo"[1], như vậy, nền kinh tế số và đổi mới sáng tạo trở thành động lực quyết định để tăng năng suất lao động, lợi thế cạnh tranh trong tham gia chuỗi giá trị toàn cầu và phát triển nền kinh tế. Đại hội XIII đã đánh giá: "Mô hình tăng trưởng chưa dựa trên nền tảng khoa học - công nghệ, đổi mới sáng tạo, tính tự chủ của nền kinh tế còn thấp, vẫn còn phụ thuộc vào bên ngoài"[2]. Do đó, Đại hội XIII chủ trương: "Thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo, phát triển các ngành, lĩnh vực, các doanh nghiệp trên nền tảng ứng dụng mạnh mẽ các thành tựu của khoa học - công nghệ, nhất là cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư"[3]. Như vậy, điểm nhấn của Đại hội XIII là phát triển đất nước dựa trên nền kinh tế số và khẳng định đổi mới sáng tạo, thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo để phát triển đất nước.

Khái niệm khởi nghiệp bắt đầu xuất hiện ở Việt Nam từ đầu những năm 2000 nhưng đến năm 2010 thì phong trào khởi nghiệp mới bắt đầu phát triển. Năm 2016, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 844/QĐ-TTg về việc phê duyệt Đề án "Hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp đổi

mới sáng tạo quốc gia đến năm 2025". Đây là nền tảng để hệ sinh thái khởi nghiệp sáng tạo phát triển mạnh mẽ tại Việt Nam. Ngày 30.10.2017, Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 1665/QĐ-TTg Về việc phê duyệt Đề án "Hỗ trợ học sinh, sinh viên (HSSV) khởi nghiệp đến năm 2025" với mục tiêu: Thúc đẩy tinh thần khởi nghiệp của HSSV và trang bị các kiến thức, kỹ năng về khởi nghiệp cho HSSV trong thời gian học tập tại các nhà trường. Tạo môi trường thuận lợi để hỗ trợ HSSV hình thành và hiện thực hóa các ý tưởng, dự án khởi nghiệp, góp phần tạo việc làm cho HSSV sau khi tốt nghiệp. Năm 2019, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành Quyết định số 2158/QĐ-BGDĐT Về việc giao nhiệm vụ tổ chức thí điểm xây dựng hệ sinh thái đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp trong các cơ sở đào tạo cho 03 cơ sở giáo dục đại học là Trường Đại học Bách khoa Hà Nội, Trường Đại học Sư phạm kỹ thuật Thành phố Hồ Chí Minh và Đại học Huế.

Sau hơn 5 năm triển khai đồng bộ, hiện nay đã có 50% các cơ sở đào tạo đã thành lập được các câu lạc bộ khởi nghiệp thuộc các lĩnh vực ưu tiên dựa trên thế mạnh của các cơ sở đào tạo; 70 cơ sở đào tạo đã bố trí được các không gian chung hỗ trợ khởi nghiệp dành cho HSSV. Có khoảng 45 cơ sở đào tạo (chiếm 25% số cơ sở đào tạo) đã thành lập được các trung tâm hỗ trợ sinh viên khởi nghiệp trong đó có khoảng hơn 10 trung tâm thực hiện việc ươm tạo các doanh nghiệp khởi nghiệp của sinh viên[4]. Có thể thấy, các trường đại học, cao đẳng trong cả nước đã và đang triển khai các hoạt động thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo. Tuy nhiên, để trở thành một quốc gia khởi nghiệp, trường đại học phải đóng vai trò là thành tố rất quan trọng bởi bên cạnh chức năng đào tạo con người, trường đại học còn là nơi tổ chức các hoạt động nghiên cứu khoa học, phát triển công nghệ và hợp tác với khu vực doanh nghiệp để thương mại hóa, ứng dụng các kết quả khoa học và công nghệ. Trường đại học là nguồn cung ứng tri thức và công nghệ cho xã hội, cung cấp ý tưởng sáng tạo dồi dào cho các dự án khởi nghiệp, đóng góp cho sự gia tăng tài sản và năng lực trí tuệ của các doanh nghiệp.

Như vậy, một hệ sinh thái khởi nghiệp phát triển, trường đại học cần thực hiện ba vai trò gồm: *một là,* vai trò cung ứng gồm việc đào tạo và cung ứng nguồn nhân lực chất lượng cao, bao gồm các nhà sáng lập và điều hành doanh nghiệp khởi nghiệp nhân lực làm việc trong các công ty khởi nghiệp, các nhà quản lý và các chuyên gia. Ngoài ra, các trường đại học còn có thể hỗ trợ cơ sở vật chất, hạ tầng, phòng thí nghiệm, vườn ươm cho các dự án khởi nghiệp; *hai là,* vai trò kết nối gồm việc tổ chức các sự kiện thúc đẩy sáng tạo và khởi nghiệp, tổ chức các cuộc thi nhằm tìm ra và nuôi dưỡng các ý tưởng sáng tạo, khởi nghiệp; *ba là,* vai trò thúc đẩy gồm các hoạt động gây quỹ và quản lý quỹ, trực tiếp đầu tư hỗ trợ các dự án khởi nghiệp có tiềm năng[5].

2. Kinh nghiệm hỗ trợ và thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo của một số trường đại học ở Hà Nội

Trường Đại học Bách khoa Hà Nội

Trường Đại học Bách Khoa Hà Nội là trường đại học kỹ thuật đầu tiên và luôn giữ vị trí đầu tiên trong nhóm các trường đại học công nghệ và kỹ thuật của Việt Nam; là một trong bốn trường đầu tiên của Việt Nam đạt chuẩn kiểm định chất lượng quốc tế theo tiêu chuẩn châu Âu. Trong vài năm trở lại đây, Trường luôn xác định đặt nhiệm vụ trọng tâm vào hoạt động nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ, đổi mới và khởi nghiệp, phấn đấu là một trong các tổ chức đi đầu cả nước trong các hoạt động này.

Một là, thành lập BK - Holdings, là hệ thống doanh nghiệp trách nhiệm hữu hạn một thành viên trực thuộc Trường, được thành lập năm 2008, là đầu mối để triển khai các hoạt động liên quan đến đổi mới và khởi nghiệp của Nhà trường và đăng cai, tổ chức, tham gia vào hàng loạt chuỗi hoạt động ở tầm quốc gia và quốc tế. BK - Holdings đã sở hữu, tham gia vận hành 2 Coworking Space trong đó BK - HUP được biết đến là một Coworking Space sôi động hàng đầu Việt Nam, tổ chức triển

khai hàng loạt các khoá đào tạo về đổi mới sáng tạo khởi nghiệp với mục tiêu nâng cao năng lực cơ sở ươm tạo và tăng số lượng, chất lượng, nhận thức của các nhân tố trong hệ sinh thái khởi nghiệp theo đề án 844, đề án 1665, dự án BIPP, dự án IPP.

Hai là, thành lập các câu lạc bộ nghiên cứu và sáng tạo nhằm hỗ trợ chuyên môn và cơ sở vật chất cho sinh viên tham gia và thực hiện nghiên cứu xung quanh các chủ đề, tạo ra các sản phẩm nghiên cứu và sáng tạo đặc trưng của ngành nghề. Hệ thống câu lạc bộ nghiên cứu và sáng tạo của Trường đã có 07 câu lạc bộ thành viên được bảo trợ chuyên môn bởi các đơn vị thuộc trường: BK - AMC: Câu lạc bộ Máy nông nghiệp - Cơ khí; HUST - SMARTCAR: Câu lạc bộ Mô hình ôtô thông minh - Cơ khí động lực; BK - UAV: Câu lạc bộ Thiết bị tự hành không người lái - Cơ khí động lực; AI - CLUB: Câu lạc bộ AI Club - CNTT&TT; GW Club: Câu lạc bộ Chiến binh xanh - KH&CNMT; GFC: Câu lạc bộ G - Food Club - CNSH&CNTP; SEP: Club Câu lạc bộ Thiết bị dạy học - Vật lý kỹ thuật.

Ba là, tổ chức cuộc thi Sáng tạo trẻ Bách khoa thường niên, tổ chức đăng cai 7 cuộc thi khởi nghiệp ở cấp độ địa phương và quốc gia, tham gia tư vấn chính sách và giải pháp xây dựng hệ sinh thái ở Hà Nội và đặc biệt đăng cai và đồng tổ chức sự kiện khởi nghiệp đổi mới sáng tạo ở tầm quốc gia như TECHFEST, SV - Startup, Ngày hội sở hữu trí tuệ quốc gia,... Tổ chức hội nghị sinh viên nghiên cứu khoa học thường niên để sinh viên theo đuổi những đề tài nghiên cứu dưới sự hướng dẫn của các giảng viên nhiệt huyết giúp sinh viên hình thành tư duy và phương pháp làm việc khoa học, thực hiện phương châm "học đi đôi với hành" hướng tới "khởi nghiệp".

Bốn là, Trường đã đưa 9 học phần về văn hoá kinh doanh và tinh thần khởi nghiệp được xây dựng để các sinh viên làm quen với các kỹ năng khởi nghiệp thực tế. Bên cạnh đó, Trường cử 12 cán bộ theo chương trình đào tạo về sáng tạo, khởi nghiệp với kỳ vọng xây dựng đội ngũ cố vấn khởi nghiệp cho các chương trình trong thời gian sắp tới.

Trường Đại học Quốc gia Hà Nội

Đại học Quốc gia Hà Nội bao gồm 7 trường đại học thành viên, 7 viện nghiên cứu, 5 khoa trực thuộc và 15 trung tâm phục vụ - dịch vụ; là trung tâm đào tạo đại học, sau đại học, nghiên cứu và ứng dụng khoa học - công nghệ đa ngành, đa lĩnh vực, chất lượng cao, giữ vai trò nòng cốt trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam nên các hoạt động thúc đẩy, hỗ trợ khởi nghiệp được đầu tư và có những nét đặc thù riêng.

Một là, Trung tâm Hợp tác và Chuyển giao Tri thức (thành lập năm 2011) được sửa đổi lại tên gọi thành Trung tâm Chuyển giao Tri thức và Hỗ trợ Khởi nghiệp (VNU - CSK) và bổ sung chức năng nhiệm vụ vào năm 2017. Trung tâm có vai trò chính trong việc hỗ trợ khởi nghiệp và là đơn vị hoạt động trong lĩnh vực kết nối cung cầu khoa học công nghệ, sở hữu trí tuệ và giám định công nghệ. Một số hoạt động thúc đẩy và hỗ trợ khởi nghiệp của VNU - CSK: xây dựng môn học khởi nghiệp kết hợp học online và offline với sự tham gia của cố vấn (mentor) đồng hành cùng sinh viên trong suốt quá trình học tập và hệ thống giáo trình, học liệu đầy đủ. Với hệ thống đã được hoàn thành, Trung tâm là đơn vị tiên phong có thể đưa môn học khởi nghiệp vào triển khai đào tạo tại các trường đại học; các sự kiện thúc đẩy khởi nghiệp của Trung tâm được lan tỏa trong cộng đồng khởi nghiệp, tiêu biểu có chuỗi chương trình "Café Business Start - up" được tổ chức hàng tháng.

Hai là, tổ chức các hoạt động truyền cảm hứng sáng tạo và khởi nghiệp cho sinh viên như các ngày hội nghiên cứu khoa học sinh viên, các buổi tọa đàm về khởi nghiệp cho sinh viên; tổ chức các hoạt động truyền thông khởi nghiệp tới sinh viên qua trang thông tin điện tử, trang mạng xã hội; tổ chức một số khóa đào tạo về khởi nghiệp đổi mới sáng tạo dành cho sinh viên có đam mê khởi nghiệp và sinh viên đã có ý tưởng khởi nghiệp. Các hoạt động hỗ trợ khác được tổ chức như các lớp đào tạo khởi nghiệp, kết nối đội nhóm, pitching gọi vốn; phối hợp với Ban Thời sự VOV1 -

Đài Tiếng nói Việt Nam triển khai Chương trình "Ươm mầm khởi nghiệp" từ 02.9.2019 nhằm quảng bá cho các dự án khởi nghiệp trên sóng phát thanh của Đài Tiếng nói Việt Nam.

Ba là, tổ chức các cuộc thi như Cuộc thi ý tưởng khởi nghiệp sinh viên, Cuộc thi Business Challenge được tổ chức nhằm thúc đẩy sinh viên sáng tạo, nuôi dưỡng tinh thần khởi nghiệp. Với đội ngũ chuyên gia, cố vấn khởi nghiệp có uy tín, các chuyên gia tư vấn cho các dự án khởi nghiệp. Năm 2018, phối hợp với Sở Kế hoạch và Đầu tư Thành phố Hà Nội và Sở Khoa học và Công nghệ Thành phố Hà Nội tổ chức thành công chương trình "Ngày hội khởi nghiệp thủ đô 2018" với 6 hoạt động lớn, thu hút sự tham dự của hơn 3.000 người là sinh viên, thanh niên, các nhà nghiên cứu khoa học, lãnh đạo các trường đại học, các tổ chức chính trị xã hội, các làng nghề, các doanh nghiệp nhỏ và vừa, các nhà đầu tư, quỹ khởi nghiệp, cộng đồng khởi nghiệp, cá nhân quan tâm đến hoạt động khởi nghiệp trên địa bàn Hà Nội và các tỉnh lân cận; cùng đại diện của trên 20 tổ chức, doanh nghiệp, nhà đầu tư đến từ Hàn Quốc, Singapore.

Bốn là, tổ chức các khóa đào tạo tạo đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp cho các đối tượng: cán bộ hỗ trợ khởi nghiệp, cán bộ quản lý, giảng viên, sinh viên; tổ chức các chương trình đào tạo về CEO, marketing, giám đốc nhân sự, quản trị doanh nghiệp cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ, các khóa học về sở hữu trí tuệ; tổ chức các buổi gọi vốn cho các sản phẩm nghiên cứu đã kết thúc giai đoạn nghiên cứu cơ bản và đang ở giai đoạn thử nghiệm, sản xuất thử; tổ chức các hội thảo kết nối các doanh nghiệp với trường, viện và doanh nhân với các nhà khoa học; các hội thảo kết nối cung cầu, chuyển giao công nghệ; hỗ trợ đăng ký sở hữu trí tuệ cho các dự án khởi nghiệp sáng tạo của sinh viên và giảng viên.

Trường Đại học Ngoại thương

Trường Đại học Ngoại thương chọn phương châm hành động "Khác biệt để dẫn đầu", lấy "Đổi mới sáng tạo" làm động lực cho việc xây dựng và phát triển Nhà trường. Chiến lược phát triển của Nhà trường trong giai đoạn mới 2030 và tầm nhìn đến 2040 là xây dựng một Trường theo hướng đa ngành, đa lĩnh vực và là trường đại học đổi mới sáng tạo lấy kinh tế, kinh doanh là nền tảng cho sự phát triển.

Một là, Trung tâm Sáng tạo và Ươm tạo FTU (FIIS) thành lập năm 2017, để hỗ trợ khởi nghiệp, kết nối với các trường đại học đối tác trong khu vực và trên thế giới, các mạng lưới cố vấn khởi nghiệp, các quỹ đầu tư và các nhà doanh nghiệp. Các dự án đã gặt hái nhiều thành công trong lĩnh vực khởi nghiệp sáng tạo như Chương trình ươm tạo khởi nghiệp SIP100; Chương trình Tiền Ươm tạo - Startup Station, FTUer to FTUer; chương trình phát triển tinh thần và năng lực khởi nghiệp sáng tạo xã hội của doanh nhân thế hệ Z (EZ); sáng tạo kinh doanh xã hội (SBC), chương trình tăng tốc kinh doanh cho doanh nghiệp phát triển thị trường quốc tế Runway… Năm 2021, Trung tâm FIIS đã phối hợp với trường Đại học HEC Montreal Canada đào tạo 62 cố vấn khởi nghiệp trên toàn quốc, trong đó 27 cố vấn đã được cấp chứng chỉ toàn cầu. Số lượng các dự án khởi nghiệp sáng tạo kinh doanh xã hội tham gia cuộc thi toàn cầu SBC năm 2021 cũng đạt nhiều nhất trên toàn thế giới. Trung tâm đã bảo trợ chuyên môn cho nhiều cuộc thi như Thử thách Sáng tạo xã hội - VSIC (Vietnam Social Innovation Challenge) của Câu lạc bộ Enactus, Gameshow IPChallenge của Câu lạc bộ Sở hữu trí tuệ; hỗ trợ kết nối đầu tư cho cuộc thi Khởi nghiệp cùng Kawai của Câu lạc bộ Nhà doanh nghiệp tương lai, Khởi nghiệp Pháp ngữ.

Hai là, Trường nổi tiếng với rất nhiều các câu lạc bộ chuyên môn như Chứng khoán SIC; Nguồn nhân lực HRC; Nghiên cứu khoa học YRC; Nhà Doanh nghiệp tương lai TEC và thành lập các câu lạc bộ về khởi nghiệp như: Nhà Doanh nghiệp Tương lai - TEC; Khởi nghiệp Sáng tạo - Dynamic FTU. Bên cạnh đó, hoạt động tư vấn, cố vấn là một trong những hoạt động được đánh giá cao của các vườn ươm đại học và cũng là một trong số những thế mạnh của Trung tâm FIIS. Trung tâm

thường xuyên thực hiện kết nối đội ngũ mentor với các cá nhân/ nhóm khởi nghiệp, hiện nay có 03 chương trình chính: Chương trình Mentoring 1:1; Mô hình Mentoring theo nhóm; Chương trình SOS "Support and Orientation for Startup/Student". Tọa đàm "Cố vấn trên hành trình khởi nghiệp - Mentorship for startups"(6).

Ba là, tổ chức các khoá đào tạo cho sinh viên như: "Doanh nhân thế hệ Z - Entrepreneur Z", khóa huấn luyện dành cho doanh nghiệp chuyển đổi mô hình kinh tế tuần hoàn; tập huấn về hoạt động đổi mới, sáng tạo; ngày hội thông tin và kết nối trong khuôn khổ cuộc thi "Sáng tạo Kinh doanh xã hội - Social Business Creation"; Hội chợ Kết nối Khởi nghiệp năm 2021 khi Startups giao thoa với công nghệ tài chính". Bên cạnh đó, tổ chức các khoá đào tạo cho giảng viên: khoá đào tạo giảng viên nguồn toàn cầu về Sáng tạo Kinh doanh xã hội (TOT SBC); khóa đào tạo giảng viên nguồn "Nhà giáo dục sáng tạo và truyền cảm hứng - The Inspioneer" lần thứ 2; khóa đào tạo giảng viên nguồn (TOT) về kinh tế tuần hoàn.

3. Giải pháp thúc đẩy khởi nghiệp sáng tạo ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Thứ nhất là công tác tuyên truyền khởi nghiệp tổ chức sáng tạo. Học viện cần các buổi tọa đàm, hội nghị để phổ biến, cung cấp thông tin đường lối, chính sách của Đảng, Chính phủ và Bộ Giáo dục và Đào tạo về khởi nghiệp sáng tạo cho cán bộ, giảng viên, sinh viên; tuyên truyền vai trò của khởi nghiệp sáng tạo đối với nền kinh tế, đối với xã hội và đối với cá nhân; phổ biến và tuyên truyền thường xuyên các cuộc thi trong toàn quốc trên tất cả các trang tin thông tin điện tử, các trang mạng xã hội của Học viện và các đơn vị.

Thứ hai là chiến lược thúc đẩy, xây dựng các kế hoạch tổ chức các chuỗi sự kiện theo năm, quý và tháng để có tính hệ thống, tính liên tục với mục đích tạo không gian gặp gỡ kết nối doanh nhân với nhà khoa học, kết nối trường đại học với doanh nghiệp, kết nối các quỹ đầu tư với các nhóm khởi nghiệp gọi vốn; nơi chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm và truyền cảm hứng về khởi nghiệp cho sinh viên.

Thứ ba là công tác hỗ trợ và đào tạo. Thành lập Trung tâm khởi nghiệp sáng tạo, đây là trung tâm hỗ trợ khởi nghiệp sáng tạo để kết nối sinh viên với Học viện, huy động các nguồn lực từ khu vực nhà nước, các tổ chức, cá nhân, doanh nghiệp trong và ngoài nước, và các nhà khoa học cùng tham gia vào quá trình nghiên cứu, ươm tạo; kết nối với các quỹ đầu tư để tạo nguồn vốn cho khởi nghiệp, quỹ hỗ trợ thương mại hóa các sản phẩm khoa học công nghệ có tính ứng dụng cao vào thực tế thị trường; nghiên cứu xây dựng học phần về đào tạo khởi nghiệp cho sinh viên để cung cấp những kiến thức cơ bản, xây dựng những chương trình đào tạo tinh thần doanh nhân, tinh thần khởi nghiệp, cung cấp các kiến thức cần thiết để thế hệ trẻ có thể đối mặt với các vấn đề của thực tiễn một cách tích cực nhất.

Thứ tư là công tác ươm tạo. Học viện thành lập Câu lạc bộ sáng tạo kinh doanh và khởi nghiệp sáng tạo để tạo môi trường thu hút những sinh viên tham gia để tổ chức các hoạt động truyền cảm hứng nhằm thúc đẩy tinh thần khởi nghiệp của sinh viên, hình thành văn hóa khởi nghiệp và là nơi nuôi dưỡng, hỗ trợ phát triển tài năng, năng khiếu của sinh viên. Tổ chức các cuộc thi cấp Học viện để nhằm khuyến khích tính sáng tạo trong sinh viên, khả năng kết nối tư duy đa lĩnh vực, rèn luyện kỹ năng, thái độ tạo ra các sản phẩm thiết thực và quản lý đổi mới sáng tạo hướng tới khả năng khởi nghiệp. Bên cạnh đó là để tuyển chọn ra các dự án có tiềm năng tham dự các cuộc thi cấp quốc gia./.

(1), (2), (3) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, T.1, tr.115, 221,121.

(4) Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Báo cáo kết quả sau 4 năm thực hiện Đề án 1665*.

(5) Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Tài liệu tham khảo về hỗ trợ khởi nghiệp dành cho cán bộ hỗ trợ khởi nghiệp,* T.1, tr.7.

(6) Nguyễn Thị Thu Trang (2020), *Cố vấn khởi nghiệp trong hoạt động tư vấn nghề nghiệp cho sinh viên của Trường Đại học Ngoại thương*, Tạp chí Quản lý và Kinh tế quốc tế.